

Kolmen kohdan ohjelma Suomen kasvuyrittäjyyden (ja hyvinvoinnin) pelastamiseksi

Suomen taloudellinen hyvinvointi on nojannut menneet vuosikymmenet vientivetoiseen teollisuuteemme. 1900-luvun loppupuolella toiseksi Suomen vientivaltiksi kohosi IT-ala matkapuhelinliiketoiminnan siivittämänä.

Maailma on kuitenkin muuttunut ja moni perinteisesti maallemme hyvinvointia tahkonnut toimiala ja yritys kamppailevat rakennemuutoksen kourissa. Teollisen ajan ajattelumallit ja prosessit eivät enää johda parhaisiin lopputuloksiin. Kansainväliset suuryrityksemme kyllä loppujen lopuksi selviävät rakennemuutoksesta voittajina. Vaikeampi tilanne kohtaa kuitenkin suomalaisten työpaikkoja. Teollisuus ei toivottavasti koskaan katoa maastamme, mutta yksin sen työpaikkojen varaan emme enää voi hyvinvointiamme laskea.

Miten siis löydetään ja rakennetaan Suomelle uudet työn ja hyvinvoinnin takaavat menestystarinat?

Yksi vastaus, ja tärkeä sellainen, on yhä kiihtyvällä nopeudella toimivissa korkean teknologian, palveluiden tai luovien alojen "born global"-yrityksissä. Näiden toiminnassa korostuu verkottuneisuus, usein menestyksen edellytyksenä nähtävät nopeatkin suunnan muutokset sekä tähtääminen suoraan maailmanmarkkinoille ja keskelle maailmanlaajuista kilpailua kotimarkkinoiden sijaan. Nämä yritykset rakentuvat yhä useammin selvän ja valmiin perinteisen liiketoimintamallin sijaan oikeansuuntaisen osaamis pohjan omaavan tiimin, innovatiivisten liiketoimintamallien ja verkoston tuoman voiman varaan.

Suomi ei tarvitse uutta Nokiaa hyvinvointinsa turvaksi. Suomi tarvitsee lukuisia vihaisia lintuja.

Miten Suomen innovaatio- ja kasvuyrittäjyyspolitiikka sitten oikein toimii?

Suomen yrityksiin suuntautuva innovaatio- ja kasvuyrittäjyyspolitiikka nojaa lukuisiin eri instituutioihin sekä tukimuotoihin. Näille asetetaan lukuisia tavoitteita aina aluepoliittisesta tietyin alueen tukemisesta yritysten kasvun tavoitteluun. Yli sata tahoja myöntää yli tuhatta eri tukea. Tukiviidakko on sekava niin tavoitteiltaan, toimintamalleiltaan kuin toimijatahoiltaan.

Suoraan julkiseen yritysten tukemiseen liittyvät kustannukset ovat valtion budjetissa noin 600 miljoonaa euroa vuodessa, josta yli puolet maksetaan Tekesin kautta. Jos huomioidaan lisäksi julkiset takaukset, korkotuet ja lainat sekä kuntien tuki yrityksille summa nousee yli kahteen miljardiin.

Tukien myöntämisessä painottuu poliittista ohjausta noudattavan virkamieskoneiston näkökulma yritysten liiketoimintaan. Ajoittain tukien myöntämistä on ohjannut jopa ajatus virkamieskoneiston yritystä paremmasta sen oman liiketoiminnan tuntemuksesta. Yrityksiltä edellytetään useimmiten varsin raskaita ja yksityiskohtaisia suunnitelmia sekä raportointia hankkeista. Myös tuen kriteerit rajaavat niiden käyttöä ja suuntaavat yrityksen toimintaa. Poikkeuksia, esimerkiksi Tekesin Vigo-ohjelma, on alkanut syntyä, mutta laajempaan muutokseen on vielä matkaa.

Leimallista julkisten yritystukien kentälle on se, että toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden seurata on varsin kirjavaa ja sen luotettavuus kyseenalaista. Tukijärjestelmämme aikaansaannoksista

kiistelläänkin jatkuvasti ja viime aikoina useat tutkijat ovat kyseenalaistaneet tukijärjestelmän vaikuttavuuden.

Järjestelmä mahdollistaa myös tukiin nojautumisen, sillä sama hakija voi saada vuosi toisensa jälkeen uudet tuet tutuista osoitteista. On tavallista, että yksi hakija nostaa tukia 4–5 taholta. On vaarallista jos yritysten toiminta keskittyy miellyttämään tukikoneistoa eikä aitoa asiakastarvetta.

Muuttuneessa liiketoimintaympäristössämme, born global-yritysten aikakaudella, on helppo kyseenalaistaa suuryrityksille kohdistettujen yritystukien yritysten ympärille aikaansaamat positiiviset kerrannaisvaikutukset. Niin ikään uskallamme kyseenalaistaa virkamiespohjaisten instituutioiden kyvykkyyden ylipäätään arvioida born global-yritysten todellisia menestyksen eväitä. Ainakaan tämä ei voi tapahtua selkeiksi piirrettyjen perinteisten liiketoimintasuunnitelmien ja niiden orjallisen noudattamisen kautta.

Joka tapauksessa uskallamme väittää, että parempia mekanismeja jyvien seulomiseksi akanoista on olemassa. Olisi myös tärkeää, että aitoa seulontaa edes tehtäisiin. Harvemmillä tulisi antaa enemmän. Samalla pelkän ”menestyjien seulonnan” sijaan tulisi keskittyä luomaan olosuhteet, joissa yllättäviä onnistumisia voi syntyä myös alueilta joille ei edes ymmärretä katsoa tai keskittyä.

Kolmen kohdan kustannusneutraali ohjelma Suomen kasvuyrittäjyyden edellytysten pelastamiseksi

1. Yrityksiin kohdistuvan innovaatio- ja tk-politiikan painopistettä on siirrettävä julkisista yritystuista yrityksille annettaviin tk-toiminnan verokannustimiin.

Innovaatio- ja tk-politiikassa painopistettä siirretään asteittain suorista innovaatiotuista tk-verokannustimiin kansainvälisten esimerkkien (Norja, Alankomaat) mukaisesti. 2011-2015 yritystukia leikataan 35% (200meur) ja kohdennetaan vastaavan suuruinen panostus yritysten tk-toiminnan verohelpotuksiin. Verokannustin kohdennetaan pk-yrityksille ja sen yritys- sekä konsernikohtaiselle enimmäismäärälle asetetaan raja. Painopisteen siirtoa jatketaan edelleen vuosina 2015-2019.

2. Kasvuyrittäjyyspolitiikka uudistetaan markkinavetoiseksi ja yksityisten sijoitusten kannustimiin perustuvaksi nykyisen julkisen tuen ja virkamiespäästösten sijaan

Kasvuyrittäjyyspolitiikka uudistetaan perustuen markkinavetoisiin kasvuyrittäjyyden kannustimiin kansainvälisten esimerkkien (Israel, Singapore, Kanada) mukaisesti. Kasvuyrittäjyyttä tuetaan tukemalla oman pääoman ehtoisia sijoituksia saavia yrityksiä julkisilla matalakorkoisilla vieraan pääoman ehtoisilla sijoituksilla, perustamalla julkisten ja yksityisten sijoittajien yhteisiä asymmetrisiä kasvuyrittäjyysrahastoja sekä verokannustimilla yksityishenkilöiden pääomasijoituksille. Vuosittainen kustannusvaikutus kasvuyrittäjyyden tukemisella on 100 meur.

3. Yritystukijärjestelmiin liittyvissä rakenteissa tehdään laaja-alainen reformi tähdäten tukijärjestelmän selkeyteen ja kustannustehokkuuteen

Tukijärjestelmien hajanaisuutta karsitaan tavoitteena yritystukien ja julkisin varoin pääomasijoituksia tekevien tahojen määrän väheneminen ja hallinnon keveneminen. Lopputuloksena keskitetään toiminta yhdelle suorilla julkisilla yritystukia myöntävälle taholle ja korkeintaan muutamalle julkisilla pääomasijoituksia tekeväälle taholle.

Laajassa mittakaavassa julkisten yritystukien ja niiden myöntämisen piirissä työskentelee nykyisellään jopa 4000-5000 julkisen sektorin työntekijää. Nyt toteutettavan uudistuksen jälkeen tavoitteena on, että määrä puolittuu vuoteen 2015 mennessä.

Arvioitu kustannussäästö organisaatorakenteiden kevenemisen ja henkilöstömäärän vähenemisen myötä on 100 meur.

Esityksen taustasta

Tämä esitys Suomen innovaatio- ja kasvuyrittäjyyspolitiikan suuntaamisesta uudelleen on syntynyt tekijöiden turhautumisesta Suomen yrittäjyyskulttuuriin ja jäykkiin rakenteisiin, jotka eivät kykene reagoimaan maailman ja liiketoiminnan muutoksiin. Omakohtaiset kokemukset yrittäjyydestä ja liiketoiminnasta ovat toimineet yhtenä pontimena esitykselle.

Olemme keskustelleet innovaatio- ja tk-politiikasta myös kymmenien yhteiskunnan sekä elinkeinoelämän vaikuttajien kanssa. Nämä keskustelut ovat auttaneet suuntaamaan omaa ajatteluaamme ja antaneet rohkeutta esittää oma näkökulmamme siihen, miten Suomi voisi paremmin edistää uusien menestystarinoiden syntymistä 2000-luvun verkottuneen liiketoiminnan maailmassa.

Helsingissä 20.3.2011,

Lasse Männistö ja Taneli Tikka

Lasse Männistö, lasse.mannisto@bolder.fi, p. 0440 160 382

Lasse (29) on yksi Luova toimisto Bolder Helsingin perustajista. Hän on pitkäaikainen kasvuyrittäjyyden puolestapuhuja sekä yliopisto- ja opiskelijamaailman vaikuttaja. Urallaan Lasse on toiminut monilla liike-elämän ja politiikan näköalapaikoilla. Lasse toimii aktiivisesti myös Helsingin kunnallispolitiikassa ja useiden yhtiöiden hallituksissa. Lasse on palkittu parhaasta Helsingin kauppakorkeakoulun maisterin tutkinnosta lukuvuonna 2008 - 2009.

Taneli Tikka, tane@tane.li, p. 040 771 9828

Taneli (33) on sarjayrittäjä, joka omaa yli vuosikymmenen kokemuksen kasvuyritystoiminnasta. Tietotekniikan liitto nimesi hänet vuoden 2010 tietotekniikkavaikuttajaksi. Taneli on toiminut lukuisten yrityksen toimitusjohtajana, perustanut yrityksiä, neuvotellut 11 rahoituskierrosta suomalaisten ja kansainvälisten pääomasijoittajien kanssa ja tehnyt useita yrityskauppoja. Hän toimii useiden kasvuyritysten hallituksissa, kuten myös pörssi-yhtiö Sopranon hallituksessa ja verkkopalveludivisioonan johtajana. Taneli on valmistunut Helsingin kauppakorkeakoulusta vuosikurssinsa parhaimmilla arvosanoilla.